

*Оксана Чубарь, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна
Віктор Бідяк, аспірант 1 курсу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна*

ІНДУСТРІАЛЬНІ ПАРКИ ЯК ТОЧКИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗМІЦНЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Дворічна російська агресія, військові дії та цілеспрямоване знищення соціальної, виробничої та іншої інфраструктури на території України формують нові виклики та проблеми для перспектив соціально-економічних трансформацій у всіх регіонах країни, навіть у тилкових, до яких належить і Закарпатська область.

Виділення та обґрунтування точок зміцнення / точок економічного зростання територіальних громад передбачає розуміння того, що таких точок не може бути багато, за сучасних умов не слід покладати великі надії на створення та розбудову великої кількості проєктів з «нуля», оскільки це призводитиме до розпорошення ресурсів, а, відповідно, і їх неефективного використання, до відстрочення позитивного соціально-економічного ефекту у розвитку територій. Раціональним та адекватним умовам, що складаються на сучасному етапі, слід визнати підхід, у відповідності із яким на рівні регіонів і територіальних громад (ТГ) вибиратимуться та посилено просуватимуться пріоритетні види діяльності, галузі та проєкти, інтенсивна підтримка і розвиток яких сприятимуть вирішенню найбільш значних та актуальних проблем регіонального та місцевого розвитку. Конкретні локальні точки зростання чи зміцнення ТГ напряму повинні бути пов'язані із пріоритетами, які, в свою чергу, базуються на відповідному ресурсному забезпеченні. Також слід відзначити, що війна значною мірою змінила пріоритети регіонального розвитку, оскільки на рівні ТГ і регіонів постала необхідність вирішувати

нові завдання та долати нові виклики. Для тилових регіонів такими стали: підтримка внутрішньо переміщених осіб, потреба в якій особливо гострою була на початкових етапах війни, виділення коштів на утримання територіальної оборони та підтримку ЗСУ, проведення управлінсько-організаційних заходів, пов'язаних з релокацією бізнесу, заборона на здійснення капітальних видатків за рахунок коштів бюджетів ТГ.

Точками зростання в Україні в публікації [1] названо: промислові вузли (територіально-виробничі комплекси, що створюють технологічний ланцюг разом з об'єктами інфраструктури); кластери, які на даному етапі можна вважати одним з найбільш прогресивних видів організації господарської діяльності в регіоні; технологічні парки; агломерації.

В Закарпатській області доволі великі очікування покладаються на функціонування індустріальних парків (ІП), які мають потенціал стати важливими точками зміцнення ТГ і регіону в цілому за рахунок більш ефективного використання природних ресурсів, глибшої переробки місцевої сировини, створення вищої доданої вартості, сприяння розвитку високотехнологічного та інноваційного промислового виробництва. З початком війни в Україні суттєво активізувалися процеси створення та реалізації проєктів ІП, в тому числі в Закарпатській області, що було викликано, зокрема, причинами релокації бізнесу з територій активних бойових дій і, відповідно, необхідністю забезпечення для цих підприємств належних умов для розміщення їх потужностей і швидкої організації процесів виробництва.

Попри велику кількість зареєстрованих в Україні ІП (74 на початок 2024 року [3]), майже половина з них не працює. Досвід різних регіонів країни у контексті розвитку ІП не дуже привабливий. Декілька з них як успішні проєкти функціонують у Вінниці, Львові та Білій Церкві. Індустріальні парки,

зареєстровані в період з 2013 по 2019 рік, найближчим часом можуть бути виключені з реєстру через бездіяльність, а ті ІП, що мають керуючу компанію та надають звіти, розділять на конкурсній основі державну підтримку в розмірі 1 млрд грн, заплановану в державному бюджеті на 2024 рік [4].

Позитивними наслідками розвитку та функціонування ІП для ТГ варто визнати:

- Відновлення ділової активності;
- Збільшення кількості робочих місць, вирішення або послаблення проблеми безробіття;
- Зростання інвестицій (1 долар державних інвестицій в інфраструктуру парку дозволить залучити 5-6 доларів приватних інвестицій) [2];
- Збільшення доходів бюджетів ТГ.

У загальнонаціональному та макроекономічному контексті важливо, щоб підприємства ІП створювали високотехнологічну інноваційну продукцію, а це корелюватиме із зростанням частки сучасної переробної промисловості у структурі ВВП та нарощуванням його масштабів. Просування проєктів ІП дуже важливе для України, оскільки саме вони мають стати точками зростання економіки й повоєнної відбудови.

Шість індустріальних парків, що зареєстровані на території Закарпатської області станом на початок 2024 року і передбачають створення від кількох сотень до 2 тис. робочих місць, зазначають про діяльність у сфері деревообробки, машинобудування, виробництва металообробних машин, вітрогенераторів, будівельних матеріалів та конструкцій, готових модульних будинків, меблів, розміщення складських та логістичних об'єктів. Всі заявлені напрями та сфери діяльності слід вважати доволі високотехнологічними і такими, що повинні суттєво покращити ділову активність у ТГ розміщення цих

індустріальних парків та в регіоні в цілому. Проте на даний момент практично відсутня інформація про хоча б проміжні результати діяльності цих структур.

Практика розгортання ІП у Закарпатті, як і в країні в цілому, демонструє складність та тривалість цього процесу, засвідчує певні проблеми розвитку ІП, перебільшені можливості та очікування з погляду розробників таких проєктів, а також ТГ, які виступають ініціаторами та замовниками, не завжди адекватне та обґрунтоване розуміння їх масштабів в контексті оцінки можливостей залучення ресурсного та кадрового забезпечення. Від моменту створення концепції до реєстрації і запуску індустріального парку минає багато часу, спостерігається тенденція, що ці структури є дієвими лише на папері.

У зв'язку з цим постає ряд питань, на які слід знаходити відповідь при просуванні ідей створення нових ІП:

Чи потрібно у маленькій Закарпатській області створювати стільки ІП (6 вже зареєстровані та 2 на етапі розробки документації);

Чи можуть всі вони бути ефективними та залучити достатню кількість промислових чи інфраструктурних підприємств на свою територію (відповідно до своїх потужностей і площ);

Чи достатньою є кількість вільної робочої сили належної кваліфікації в регіоні, яка може бути залучена до постійної зайнятості на цих підприємствах;

Чи можуть бути підприємства у межах ІП забезпечені достатніми обсягами сировинних ресурсів, зокрема, деревини, з урахуванням того, що практично всі ІП декларують розвиток деревообробки та меблевого виробництва;

Чи належним чином прораховуються та будуть прораховуватись екологічні наслідки та ризики як на етапі підготовки проєктних документів, так і під час повноцінної роботи ІП.

Крім того, очевидно, що слід займати державницьку позицію та враховувати соціально-економічний стан країни в цілому, вимоги, що диктуються воєнним станом, браком фінансових ресурсів, необхідністю підтримки бізнесу та інтересів громадян, розвитку економіки регіону і країни, забезпечення достатнього фінансування оборони та ЗСУ.

Ці та інші питання повинні вивчатись як на рівні ТГ, так і на рівні регіону з метою досягнення найбільш раціонального розміщення таких структур на території області з урахуванням ресурсного, кадрового забезпечення та екологічних ризиків таких проєктів.

Разом з тим існує чітка впевненість, що в перспективі реалізація та розвиток таких ініціатив будуть вигідним капіталовкладенням як для громад, так і області загалом.

Список використаних джерел:

1. Бондарук Т.Г. Точки зростання та їх роль у забезпеченні стійкого економічного розвитку територій. Економіка і суспільство. 2021. Випуск 28. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-46>.

2. Індустріальні парки: досвід Прикарпаття, переваги і недоліки нових пілг для учасників парків. 3 липня 2022 року. URL: <https://suspilne.media/255858-industrialni-parki-dosvid-prikarpatta-perevagi-i-nedoliki-novih-pilg-dla-ucasnikiv-parkiv/>.

3. Інкубатори для промисловості. Десять індустріальних парків, які вже працюють в Україні – умови, локації, власники. URL: <https://forbes.ua/company/inkubatori-dlya-promislovosti-desyat-industrialnikh-parkiv-yaki-vzhe-pratsyuyut-v-ukraini-umovi-lokatsii-vlasniki-14022024-19161>.

4. У ВР хочуть ліквідувати понад 30 індустріальних парків, між тими, що залишаться, розділять 1 млрд грн. 29 вересня 2023 року. URL: <https://forbes.ua/news/u-vr-khochut-likviduvati-ponad-30-industrialnikh-parkiv-mizh-timi-shcho-zalishatsya-rozdilyat-1-mlrd-grn-29092023-16362>.